

Ethan Frome, una tragèdia sobre el silenci

 quaderndelesidees.press/ethan-frome-una-tragedia-sobre-el-silenci/

June 6, 2021

Enguany es compleixen cent anys des que Edith Wharton va convertir-se en la primera escriptora de la història a ser guardonada amb el premi Pulitzer. L'escriptora nord-americana no només va ser extremadament prolífica, sinó que la seva obra és d'allò més variada: en la seva producció literària trobem més de vint novel·les, poesia i contes, a més de literatura de viatges, escrits sobre arquitectura i disseny i una autobiografia. És difícil d'entendre, tenint en compte l'exquisida qualitat de la seva prosa, el fet que trobar la seva obra traduïda al català hagi esdevingut una tasca titànica i que ningú sembli voler fer-se càrrec d'aquest buit. A dia d'avui, *Els costums del país* (Destino, 1993) i *L'edat de la innocència* (Edicions 62, 2000) són introbables i, fins fa uns mesos, només podíem gaudir en la nostra llengua d'*El vici de la lectura* (José J. de Olañeta, 2020).

Imatge d'Imanol Buissan.

El passat mes de març, però, l'editorial L'Avenç va recuperar una fantàstica traducció de Xavier Pàmies d'*Ethan Frome*, que Pagès Editors ja havia editat l'any 2001. Publicada l'any 1911, aquesta *nouvelle* gira entorn de la història d'un granger de 28 anys que, atrapat en un claustrofòbic matrimoni amb la Zeena —una dona desconfiada i hipocondríaca—, se sent il·lícitament atret per la Mattie, una noia més jove i eixerida en la qual veu la promesa d'un futur millor. Edith Wharton s'allunya, doncs, d'una de les constants en la seva literatura —els entramats de l'aristocràcia d'una Nova York estancada en les rígides convencions del Vell Continent— i transporta el lector als paisatges freds de la Nova Anglaterra encara salvatge de principis del segle XX. Després d'haver-hi viscut durant deu anys, l'escriptora coneixia de primera mà els costums, el dialecte i l'actitud d'aquest món rural, l'obscuritat moral del qual podia donar peu a tragèdies talment salvatges com les dels cims més borrascosos d'Emily Brontë.

L'obra està estructurada en dues parts: en la història marc, el narrador coneix Ethan Frome, coix i amb l'aspecte d'«una ànima en pena», el qual viu atrapat a Starkfield perquè ha hagut de cuidar la família: el pare, la mare, la dona. I després, l'accident. L'origen, el desenvolupament i la culminació d'aquest darrer esdeveniment ocupen tota la segona part, en la qual la història retrocedeix 24 anys en el temps i el narrador esdevé omniscient: aquesta nova veu abraça el dilema moral del granger com a propi, fet que l'ajuda a descriure les seves experiències des d'una perspectiva molt íntima i personal i

que, consegüentment, ens duu a creure que és la mateixa autora qui narra el relat: Edith Wharton va separar-se del seu marit el 1911 després de més de 15 anys de dissortat matrimoni, i la turbulència emocional dels primers anys de 1900 —amb les infidelitats mútues de la parella— va culminar amb el divorci el 1913. Aquesta obra és fàcilment una de les més íntimes i colpidores de l'escriptora precisament per la seva identificació personal amb el protagonista, tot i que, com explica a *A Backward Glance* (1934), a Wharton mai no li va agradar que la descrivissin com la seva millor novel·la.

Ethan Frome, però, no és només una simple narració sobre un complicat triangle amorós, sinó una *tragedy of isolation*, en paraules de la mateixa autora. Al principi de la història el lector ja és advertit que els més llestos marxen de la ciutat fictícia de Massachusetts, on es desenvolupa la història. Ethan Frome, però, hi viu atrapat i amb poques perspectives de poder escapar-se'n: el seu caràcter ha estat modelat per la força de la natura en un ambient allunyat de la civilització incipient de les ciutats en vies de creixement dels Estats Units. Aquest aïllament, simbolitzat per l'hivern, s'ha transformat en una incapacitat del protagonista per comunicar-se que, alhora, l'ha isolat dels qui l'envolten. *Ethan Frome* és una història sobre els silencis, on el protagonista presenta un món interior amplíssim, però totalment aliè a allò que deixa sortir a la llum.

Quan la Mattie arriba a casa dels Frome, l'Ethan i la Zeena ja fa uns anys que conviuen junts en bona harmonia. És un matrimoni fracassat perquè la parella no té res en comú i, alhora, silenciós, perquè mai no es diuen res —ni tan sols discuteixen—. Viuen aïllats, un fet que no deixa de ser irònic tenint en compte que l'Ethan es casa precisament amb la Zeena per por a la soledat. El poder destructiu de la incomunicació, per tant, ja actua sobre els Frome abans de l'arribada de la Mattie. En realitat, la jove tampoc no serà capaç de trencar aquesta barrera silenciosa que la separa de l'Ethan perquè, més enllà del seu silenci, hi ha una presència fantasmal i opressiva que impedeix la realització dels anhels del granger, i són les convencions morals.

En aquest sentit, l'escriptora juga, com en moltes de les seves obres, amb els contrastos: no només són paleses les diferències entre les dues dones de la *nouvelle* —la Zeena és identificada amb un gat vigilant que es fica entremig dels dos enamorats, mentre que la Mattie, amb ocells i ratolins de camp—, sinó també entre els diversos espais on es desenvolupa la història. Per una banda, la captivitat en el matrimoni de l'Ethan queda reflectida mitjançant l'oposició de l'habitació de la parella amb la de la Mattie, situades una davant de l'altra. Per altra banda, l'espai tancat de la llar en contrast amb el paisatge representa més significativament els límits del codi moral del protagonista: durant les caminades nocturnes de tornada cap a casa, l'Ethan percep «amb més intensitat» la comunió entre ell i la Mattie; a la cuina de la casa, però, «amb totes les seves antigues convencions de conformitat i d'ordre, la veia infinitament més lluny i inaccessible». Són precisament aquestes convencions les que impedeixen que pugui desencadenar-se de la vida estèril que porta amb la seva dona i les que eviten, durant una gran part de l'obra, que la seva passió per la Mattie vagi més enllà de somiejos innocents.

Juntament amb el tema de l'aïllament, Edith Wharton enceta un debat entorn del sentit del deure que la crítica Blake Nevius va formular de la següent manera: quin és l'abast de l'obligació moral d'una persona cap a una altra que, en el marc de les convencions i

els tabús d'una societat, pot, aparentment, reclamar la seva fidelitat? Ja des de les primeres pàgines del llibre sabem que Ethan Frome mai no arriba a abandonar la Zeena i que ambdós duen, després de l'accident, una existència sufocant. Al final, doncs, el gat s'acaba menjant el ratolí: la Zeena guanya la partida a la Mattie i, malgrat haver estat caracteritzada com una «ombra insubstancial» al llarg de tota la *nouvelle*, també aconsegueix fer de l'Ethan la seva víctima moral.

A l'epíleg, que constitueix un retorn a la història marc, la coixesa i el rostre desfigurat inicials de l'Ethan se'ns presenten, doncs, com un mer reflex de l'estat de la seva ànima. Sense desvetllar el final, és evident que el que aquest home ha sacrificat en nom d'unes convencions morals l'ha dut, després del misteriós accident, a la seva perdició, tant física com moral. Ethan Frome és un personatge autodestructiu i, per aquesta raó, la seva història és, a més d'una *tragedy of isolation*, una tragèdia sobre el «malbaratament i el patiment humà», talment com va dir l'escriptora, de les heroïcitats inútils.

Edith Wharton potser va sentir-se identificada amb el dilema del seu protagonista; no oblidem, però, que el 1913 va acabar signant els papers del divorci. Va aconseguir, doncs, una separació definitiva de qui Henry James va descriure com una persona «totalment abusiva i impossible» i es va alliberar, així, del tràgic final que va condemnar la resta de la vida d'Ethan Frome.

Loles Raventós García-Amorena

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

Imatge d'Imanol Buissan.

Loles Raventós García-Amorena

De les Terres de l'Ebre. Estudiant d'Humanitats i de Musicologia. Ha col·laborat amb els digitals de cultura Núvol i Barcelona Clàssica.